

*«Әлеуметтік-экономикалық даму және 2022 жылғы қаңтар-тамыздағы республикалық бюджетті орындау қорытындылары туралы»
ҚР Үкіметі отырысындағы ҚРҰБ баяндамасы
Нұр-Сұлтан қ., 2022 жыл, 13 қыркүйек*

Құрметті Әлихан Асханұлы!

Құрметті әріптестер!

Биылғы тамыз айында жаһандық нарықтардағы жағдай жоғары инфляция мен дамыған елдердегі рецессия тәуекелдерінің сақталуы аясында құбылмалы күйінде қалды. Ал әлемдегі бағалардың өсуі баяулау жағына қарай өзгеріп келеді.

***2-слайд.** Ақша-кредит саясатының күшеюі аясында іскерлік белсенділіктің төмендеуінен баға қысымы біртіндеп қалпына келе бастады*

Тамыз айында **жаһандық іскерлік белсенділік 49,3-ке** дейін төмендеді. Әлемдік өндіріс көлемі **өңдеуші өнеркәсіпте** де (50,3), **көрсетілетін қызметтер секторында** да (49,2) қысқарды. Өндіріс көлемінің төмендеуі негізінен дамыған нарықтарда орын алды.

Қазақстанда шикізат пен материалдарды жеткізу мерзімінің ұзаққа созылуы және жекелеген секторларда жұмыспен қамту деңгейінің төмендеуі нақты сектордағы іскерлік белсенділікті тежей түсті. **Іскерлік белсенділік индексі** осы жылғы шілде айындағы 48,0 көрсеткішінен тамыз айында **47,8-ге** дейін төмендеді.

Әлемдегі баға қысымы азаю белгісін көрсетіп отыр. Дүниежүзіндегі өндіріс шығындары құнының өсуі **үш ай**

қатарынан баяулап, 2021 жылғы наурыз айынан бастап **ең төменгі деңгейге** жетті.

Қазіргі уақытта бүкіл әлемде байқалып отырған ақша-кредит саясатының ең агрессивті күшеюінен кейін баға қысымы баяулады.

3-СЛАЙД. Қаржы нарықтарында тәуекелден бас тарту жалғасуда

Әлемде ақша-кредит саясатын күшейту аясында биылғы жылдың басынан бастап **дамыған елдердің акциялары**, соның ішінде индекстер (MSCI World) (**3232** тармақтан **2627** тармаққа дейін) **19%-ға** төмендеді, АҚШ-тың **10 жылдық мемлекеттік бағалы қағаздарының** кірістілігі (**1,51%-дан**) **3,19%-ға** дейін **1,68 базистік тармаққа** өсті.

АҚШ Федералды резервтік жүйесі шілде айында мөлшерлемені **2,25–2,50%-ға** дейін **75 базистік тармаққа** тағы көтерді және одан әрі күшейтілетінін айтып, балансты **қысқарту** жоспары бар екенін растады. Жылдың соңына дейін мөлшерлеменің **3,75%-ға** дейін тағы **150 базистік тармаққа** көтерілуі күтіледі. **Еуропа орталық банкі** шілде айында мөлшерлемені 11 жылда **алғаш рет 50 базистік тармаққа**, ал қыркүйек айында қосымша **75 базистік тармаққа** көтерді.

Ф

е

д

е

р

а

л

д

н

Геосаяси жағдай мен Федералды резервтік жүйенің инфляцияны төмендету үшін барынша агрессивті әрекет етуге дайын екендігі жөніндегі **риторикасы** аясында **қорғаныш активтеріне көшу** жалғасуда. Доллардың индексі осы жылдың басынан бері **13,6%-ға** өсті.

Геосаяси тәуекелдердің іске асырылуы және дамыған елдердегі орталық банктердің монетарлық саясатты **қатаңдатуы** әлемдік қор индекстеріне **қысым** көрсетуін жалғастыруда.

4-СЛАЙД. Айлық инфляция соңғы 5 жылдағы тамыз айының орташа мәні 0,2% болған кезде биылғы жылғы тамызда 1,4%-ды құрады.

Қазақстандағы инфляцияның айлық динамикасы биылғы наурыз айындағы ең жоғары мәнінен кейін шарықтау шегінен, еске сала кетсем, 3,7% төмендегеніне қарамастан, орташа жылдық мәнінен (соңғы 5 жылда тамызда – **0,2%**) асып, әлі де жоғары болып тұр. Жылдық мәнде инфляция **16,1%-ға** жетті. Жылдық көрсеткіш бойынша **20,8%-ға** жеткен **азық-түлік** бағасының өсуі инфляцияға ең жоғары үлес қосуын жалғастыруда.

Логистикалық және өндірістік жеткізу тізбектерінің қайта құрылуы жағдайындағы айтарлықтай инфляциялық қысымның сақталуы аясында инфляция қарқын алды. Жоғары және тұрақсыз инфляциялық күтулер баға өсуінің қосымша факторы болып отыр.

Импорттық тауарлардың қымбаттай түсуінен **азық-түлікке жатпайтын инфляция** да **15,5%-ға** дейін жеделдеді.

Ақылы қызметтер инфляциясы **10,1%-ға** жетті. Монополист-кәсіпорындар көрсететін қызметтердің тарифтері 2022 жылғы 1 шілдеге дейін тарифтерді көтеруге қойылған мароторийдің аяқталуына байланысты барлық өңірде дерлік өзгерді.

Биылғы жылдың қорытындысы бойынша, жаңартылған болжамдарға сәйкес инфляция **16-18%** деңгейінде күтілуде, бұл біздің алдыңғы болжамдарымыздан жоғары және күтілген нақты инфляциядан, фискалдық серпіннен және инфляцияның тұрақты компоненттерінің жеделдеуінен де жоғары болуына байланысты.

Тәуекелдер балансын ескере отырып, Ұлттық Банк биылғы **5 қыркүйекте базалық мөлшерлемені 14,5%** деңгейінде сақтады. Орта мерзімді перспективада **сыртқы бағалардың** төмендеуі, **Ресей Федерациясындағы** инфляцияның баяулауы ішкі сұранысты **фискалдық** ынталандырумен теңестірілетін болады. **2023** жылы инфляция базалық сценарий кезінде **7,5-9,5%**, **2024** жылы **5,5-7,5%** деңгейінде болжанады.

5-СЛАЙД. Валюта нарығы нарықтық сұраныс пен ұсыныс есебінен балансқа түседі

Осы жылғы тамыз айында **теңгенің** долларға қатысты **бағамы** 1 долларға шаққанда **472,29** теңгеге дейін **1%-ға нығайды.**

Тамыз айында **экспорттаушылардың** шетел валютасын тоқсандық **салық** төлемдері үшін сатуы ұлттық валютаны нығайтудың негізгі факторы болды.

Сонымен қатар, АҚШ Федералды резервтік жүйесінің ақша-кредит саясатын **белсенді түрде қатаңдатуынан** және **доллар бағамының** жаһандық **нығаюынан** дамушы нарықтардың валюталарына сияқты теңгенің айырбастау бағамына да қысым жасалып отыр.

Қаңтар-тамыз айларында квазимемлекеттік сектор субъектілерінің валюталық түсімді сатуы, Ұлттық қордан республикалық бюджетке **трансферттерді** қамтамасыз ету үшін валютаны сату және Ұлттық Банктің **валюталық интервенциялары** теңгеге қолдау көрсетті.

Еркін өзгермелі бағам экономиканың сыртқы шоктарға бейімделуіне мүмкіндік берді. Осы жылдың сәуір айынан бастап Ұлттық Банк шетел валютасын сату бойынша **интервенция жүргізбейді**.

6-слайд (2022 жылғы 1-жартыжылдықта ағымдағы шот шикізат бағасының жоғары болуына байланысты 6,6 млрд доллар профицитпен қалыптасты)

Биылғы бірінші жартыжылдықтың алдын ала қорытындысы бойынша, төлем балансының **ағымдағы шоты** шикізат бағасының жоғары болуына байланысты **6,6 млрд доллар** көлеміндегі **профицитпен** қалыптасты.

Сауда балансының профициті тауар экспортының импорттан жоғары өсуі есебінен **12,5 млрд долларға** ұлғайып, **21,6 млрд долларды** құрады. Соған қарамастан, төлем балансының әдіснамасы бойынша, тауар импорты **2,9 млрд долларға** немесе **20,7 млрд долларға** дейін шамамен **16%-ға** өсті.

Шетелдік тікелей инвесторлардың кірісі **13,5 млрд** долларға дейін **2,8 млрд** долларға ұлғайды.

2023 жылы мұнай бағасының барреліне **90 долларға** дейін біртіндеп төмендеу сценарийі кезінде төлем балансының ағымдағы шотының **профицит** аймағына өтуі күтіледі. Болжамдарға сәйкес профицит **7,0 млрд** долларды құрап, сауда балансының жақсаруымен қамтамасыз етіледі.

Төлем балансының әдіснамасы бойынша **тауарлар экспорты 81,6 млрд** долларға дейін **35%-ға** ұлғаяды. Экспорт әлемдегі мұнай, металл, уран мен дәнді дақылдар бағасының жоғары болуына байланысты өседі.

Төлем балансының әдіснамасы бойынша, тауарлар **импорты** жоғары деңгейде қалып, **44,2 млрд** долларды құрайды. Шетелдік өнімді тұтынудың артуы ішкі сұранысты қанағаттандыру үшін қазақстандық өндірістің жеткіліксіз болуының салдарын білдіреді және фискалдық шығыстар көлемінің өсе түсуімен ынталандырылуын жалғастырады.

Ағымдағы шот профициті **тұрақсыз** және **дайын тауарлар экспортының көлемі айтарлықтай төмен деңгейде сақталған кезде** шикізаттың, бірінші кезекте **мұнайдың әлемдік бағасының жоғары деңгейінің** салдары болып табылады.

Төлем балансының сыртқы күтпеген өзгерістерге тұрақтылығын қамтамасыз ету шикізаттық емес экспортты ұлғайтуға және ішкі нарықты отандық өндіріс тауарларымен толықтыруға бағытталған Үкіметтің алға қойған мақсаттарын

іске асыру жұмыстарының **тиімділігін арттыруды** талап етеді.

7-СЛАЙД. Халықаралық резервтер 2022 жылғы тамыз айында өсті

Жалпы халықаралық резервтер тамыз айында **382 млн** долларға өсіп, **86,5 млрд** долларды құрады, оның ішінде Ұлттық Банктің **алтынвалюта активтері – 32,7 млрд** долларды, **Ұлттық қордың** активтері – **53,8 млрд** долларды құрады.

Республикалық бюджетке **3,3 трлн** теңге **трансферттер** бөлу үшін жыл басынан бастап Ұлттық қордың валюталық активтері **3,3 млрд** долларға сатылды. Теңгемен түскен түсімдер де пайдаланылды. Мұнай бағасының едәуір өсуі аясында Ұлттық қорға **түсімдер** жыл басынан бері **шамамен 3,3 есеге** ұлғайып, **4,6 трлн** теңге болды.

Ұлттық қордың орташа жылдық **кірістілігі** құрылған кезден бастап осы жылғы тамыздың соңына дейінгі аралықта **3,05%-ды**, соңғы **5 және 10** жылда – жылдық мәнде тиісінше **1,29% және 1,39%-ды** құрады.

8-СЛАЙД. Біріңғай жинақтаушы зейнетақы қорының зейнетақы активтері өсуде

Биылғы жылғы тамыз айының қорытындысы бойынша, **Біріңғай жинақтаушы зейнетақы қорының зейнетақы активтері 13,9 трлн** теңгені құрап, осы жылдың басынан бері **919 млрд** теңгеге немесе **7,0%-ға ұлғайды**. Инвестициялық кіріс көлемі осы жылдың басынан бастап **718,0 млрд** теңгені, зейнетақы жарналары – **1 097,3 млрд** теңгені, зейнетақы төлемдері – **175,7 млрд** теңгені, мерзімінен бұрын алу

сомасы – **848,4 млрд** теңгені құрады.

Зейнетақы активтерінің **кірістілігі** соңғы 12 айда **8,6%** болды. Жинақтаушы зейнетақы қорының **тұрақтылығы** тұрғысынан ұзақ уақыт аралығында кірістілік пен инфляцияның көрсеткіштерін қараған жөн. Мәселен, **5** жыл ішінде жинақталған инфляция **51,4%** болған кезде зейнетақы активтерінің жинақталған кірісі **56,8%-ды** құрады.

Назарларыңызға рақмет!